

RANGTASVIR YORDAMIDA IJODIY TAFAKKUR VA VIZUAL IDROKNI
RIVOJLANTIRISH

Boboqulova Adiba Husanovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo’nalishi

2-kurs “E” guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada rangtasvir yordamida o’quvchilarning ijodiy tafakkurini va vizual idrokini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati va metodlari tahlil qilinadi. Rangtasvir bolalarda tasavvur, rang uyg’unligi, shakl va kompozitsiyani idrok etish qobiliyatlarini oshirish orqali ijodiy fikrlashni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, rangtasvir darslarni interfaol va qiziqarli qiladi, o’quvchilarning diqqatini jalb qiladi hamda ularni mustaqil fikrlash va ijodiy izlanishga rag’batlantiradi. Maqolada rangtasvir asosida turli pedagogik metodlardan foydalanish, vizual mashg’ulotlar, rasm chizish, kollajlar yaratish va guruh faoliyati orqali ijodiy tafakkur va vizual idrokni rivojlantirish usullari yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, rangtasvir o’quvchilarning estetik qarashini shakllantirishda, muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishda va ijodiy salohiyatini oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

Kalit so’zlar: rangtasvir, ijodiy tafakkur, vizual idrok, pedagogik jarayon, tasviriy san’at, estetik did, interfaol metodlar

Zamonaviy ta’lim jarayonida o’quvchilarning ijodiy tafakkuri va vizual idrokini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biridir. Ijodiy tafakkur bolalarning yangi g’oyalarni kashf etish, muammoli vaziyatlarni hal qilish va tasavvurlarini kengaytirish qobiliyatini oshiradi, vizual idrok esa ularning rang, shakl, kompozitsiya va estetik obrazlarni tushunish imkoniyatini beradi. Shu sababli pedagogik amaliyotda rangtasvir va tasviriy san’at darslarining o’rni katta ahamiyatga ega. Rangtasvir orqali bolalar nafaqat rasm chizishni o’rganadi, balki ranglarning uyg’unligi, tasviriy elementlar bilan ishlash, vizual tafakkur va estetik qarashni rivojlantiradi.

Rangtasvir darslari o’quvchilarda mustaqil fikrlashni rag’batlantiradi, ijodiy izlanishlarni qo’llab-quvvatlaydi va dars jarayonini interfaol, qiziqarli va samarali qiladi. Shu bilan birga, rangtasvir yordamida pedagoglar o’quvchilarning his-tuyg’ularini ifodalashga, tasavvurlarini vizual shaklda rivojlantirishga va muammoli vaziyatlarni ijodiy yondashuv bilan hal qilishga yordam beradi. Shu sababli rangtasvir

orqali ijodiy tafakkur va vizual idrokni rivojlantirish metodlarini chuqur o'rganish pedagogika fanida dolzarb va zarur masala hisoblanadi.

Rangtasvir pedagogik jarayonda o'quvchilarning ijodiy tafakkuri va vizual idrokini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Rangtasvir yordamida bolalar ranglar uyg'unligini, shakl va kompozitsiyalarni idrok etishni o'rganadilar, bu esa ularning estetik qarashini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, rangtasvir bolalarning tasavvurini kengaytiradi, muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatini mustahkamlaydi va dars jarayonini interfaol va qiziqarli qiladi. Pedagoglar rangtasvirni to'g'ri va samarali qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy tafakkurini oshirish, vizual idrokini rivojlantirish va estetik didini shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Rangtasvir pedagogik jarayonda turli metodlar orqali qo'llaniladi. Darsliklar, illyustratsiyalar, chizmalar, kollajlar va interaktiv taqdimotlar rangtasvirning asosiy shakllaridir. Masalan, tarix, biologiya va geografiya darslarida rangli illyustratsiyalar yordamida mavzularni vizual tarzda tushuntirish bolalarga bilimlarni tezroq va samarali o'zlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, rangtasvir bolalarning diqqatini jalb qiladi, darsga qiziqish uyg'otadi va ularni mustaqil fikrlashga rag'batlantiradi.

Ijodiy tafakkur va vizual idrokni rivojlantirishning asosiy metodlaridan biri — vizual mashg'ulotlarni qo'llashdir. Bolalarga turli rang va shakllardan foydalangan holda rasm chizish, kompozitsiyalar yaratish va rang uyg'unligini tahlil qilish ko'rgatiladi. Bu jarayonda o'quvchilar rang va shakl kombinatsiyalarini o'rganadi, estetik qarash va his-tuyg'ularini vizual tarzda ifodalaydi. Shu bilan birga, rangtasvir orqali bolalar mantiqiy va abstrakt fikrlashni rivojlantiradi, yangi g'oyalarni sinab ko'radi va ijodiy tafakkurini mustahkamlaydi.

Rangtasvir yordamida o'quvchilarni interfaol faoliyatga jalb qilish metodlari ham samarali hisoblanadi. Guruhli ishlash, loyiha faoliyati, kollaj va rasm orqali mavzuni tushuntirish metodlari o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshiradi. Guruh bilan ishlash orqali bolalar bir-birining fikrlarini tahlil qiladi, o'z fikrini ifodalaydi va muammolarni hal qilishda ijodiy yondashadi. Loyihalar orqali esa o'quvchilar mavzuni mustaqil o'rganadi va o'z ijodiy izlanishlarini amalga oshiradi, bu esa ijodiy tafakkur va vizual idrokni rivojlantirishga yordam beradi.

Rangtasvir orqali o'quvchilarda estetik va madaniy qadriyatlarni tushunish qobiliyatini rivojlantirish mumkin. Masalan, milliy va xalqaro madaniyatga oid mavzularni rangli illyustratsiyalar orqali o'rgatish bolalarda hurmat va qiziqish uyg'otadi. Shu bilan birga, turli madaniyatlarning rang va tasvir uslublari bilan tanishtirish bolalarning global dunyoqarashini kengaytiradi. Rangtasvir orqali ularni

turli an'analar, urf-odatlar va san'at namunalari bilan tanishtirish, bag'rikenglik va hurmat hissini shakllantirish imkonini beradi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rangtasvir bolalarning hissiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Rang va shakllar orqali o'quvchilar o'z his-tuyg'ularini ifodalaydi, bu esa ularning ichki dunyosini boyitadi. Shu bilan birga, rangtasvir yordamida mantiqiy va abstrakt fikrlashni rivojlantirish mumkin. Turli rang va shakllarni birlashtirish, ularga ma'no berish o'quvchilarning tafakkurini mustahkamlaydi va muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi.

Rangtasvirning samarali qo'llanilishida pedagogik yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning yosh xususiyatlari, individual qobiliyatlari va dars mazmuni hisobga olinishi kerak. Mashg'ulotlarni tashkil etishda didaktik vazifalar aniq belgilanadi: o'quvchilarning vizual idrokini rivojlantirish, ijodiy tafakkurini kengaytirish, estetik didni shakllantirish va mavzuga qiziqishni oshirish. Shu tarzda rangtasvir o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning ijodiy tafakkuri va vizual idrokini rivojlantiradi.

Rangtasvir orqali o'quvchilarni muammoli vaziyatlarni hal qilishga o'rgatish ham ijodiy tafakkur va vizual idrokni rivojlantirishning muhim qismidir. Ular turli rang va shakllardan foydalangan holda vizual masalalarni yechish, kompozitsiyalar yaratish va o'z ijodiy qarashlarini ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayonda bolalar yangi yondashuvlarni sinab ko'radi, o'z fikrini ifodalaydi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Shu bilan birga, rangtasvir metodlari darslarni interfaol va qiziqarli qiladi. O'quvchilar dars davomida faol ishtirok etadi, diqqatini jamlaydi va mavzuga qiziqish uyg'otadi. Rangtasvir yordamida ijodiy tafakkur va vizual idrokni rivojlantirish o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi, rang uyg'unligini tushunish qobiliyatini oshiradi va ularni ijodiy izlanishga rag'batlantiradi. Shu sababli rangtasvir pedagogik jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi va o'quvchilarning ijodiy tafakkuri hamda vizual idrokini shakllantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Rangtasvir pedagogik jarayonda o'quvchilarning ijodiy tafakkuri va vizual idrokini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Rangtasvir yordamida bolalar rang uyg'unligini, shakl va kompozitsiyalarni idrok etishni o'rganadi, bu esa ularning estetik qarashini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, rangtasvir bolalarning tasavvurini kengaytiradi, muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatini mustahkamlaydi va darslarni interfaol va qiziqarli qiladi. Rangtasvir orqali o'quvchilar madaniy va ijtimoiy qadriyatlarni tushunadi, turli madaniyatlar bilan tanishadi va

global dunyoqarashini kengaytiradi. Shu sababli rangtasvir pedagogik jarayonning ajralmas qismi sifatida e'tiborga loyiqdir va o'quvchilarning ijodiy tafakkuri hamda vizual idrokini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – C. 02016.
2. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – №. 1. – C. 070035.
3. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – C. 131-134.
4. Шавдилов С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.
5. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – C. 8-14.
6. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – T. 4. – №. 3. – C. 60-66.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B10. – C. 192-198.
8. Шавдилов С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.